

Anmälan till Konstitutionsutskottet

Riksdagen beslutar om bland annat anskaffning av materiel till totalförsvaret genom fastställande av anslaget 6:2, materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling.

Den 14 juni 2004 tecknade regeringen ett övergripande avtal med Tjeckien angående leasing av fjorton JAS 39 C/D Gripen. På vissa villkor, för vilka kommersiell sekretess beslutats gälla, hyr Tjeckien flygplanen under tio år, varefter dessa skall återlämnas till Sverige. Senare har Försvarets Materielverk, på regeringens uppdrag, tecknat avtal om affärens närmare detaljer. Flygplanen avses levereras till Tjeckien under april-augusti 2005.

Eftersom affären enbart avser en uthyrning, och inte en försäljning, är regeringen med avseende på lagen (1996:1059) om statsbudgeten oförhindrad att fatta sådant beslut på egen hand. Regeringen valde heller inte att begära riksdagens godkännande. Inte heller omnämns affären i 2005 års budgetproposition. Först under våren 2005 har försvarsutskottet fått viss information om affärens närmare innehåll. Föredragningar har skett från Försvarets Materielverks och Försvarsmaktens sida, men inte från regeringens.

Konkurrensen mellan försäljare av stridsflygplan är hård. Också i fallet Tjeckien gällde sannolikt att köparens/hyresmannens förhandlingsposition var mycket förmånlig. Detta kan ha varit en bidragande orsak till att affären kom att göras genom svenska staten och inte direkt mellan tillverkaren av flygplanen och Tjeckien. Konstruktionen medgav att tillverkaren fick full betalning för flygplanen vid leverans samtidigt som Tjeckien kunde erbjudas tillräckligt förmånliga villkor för ett avslut.

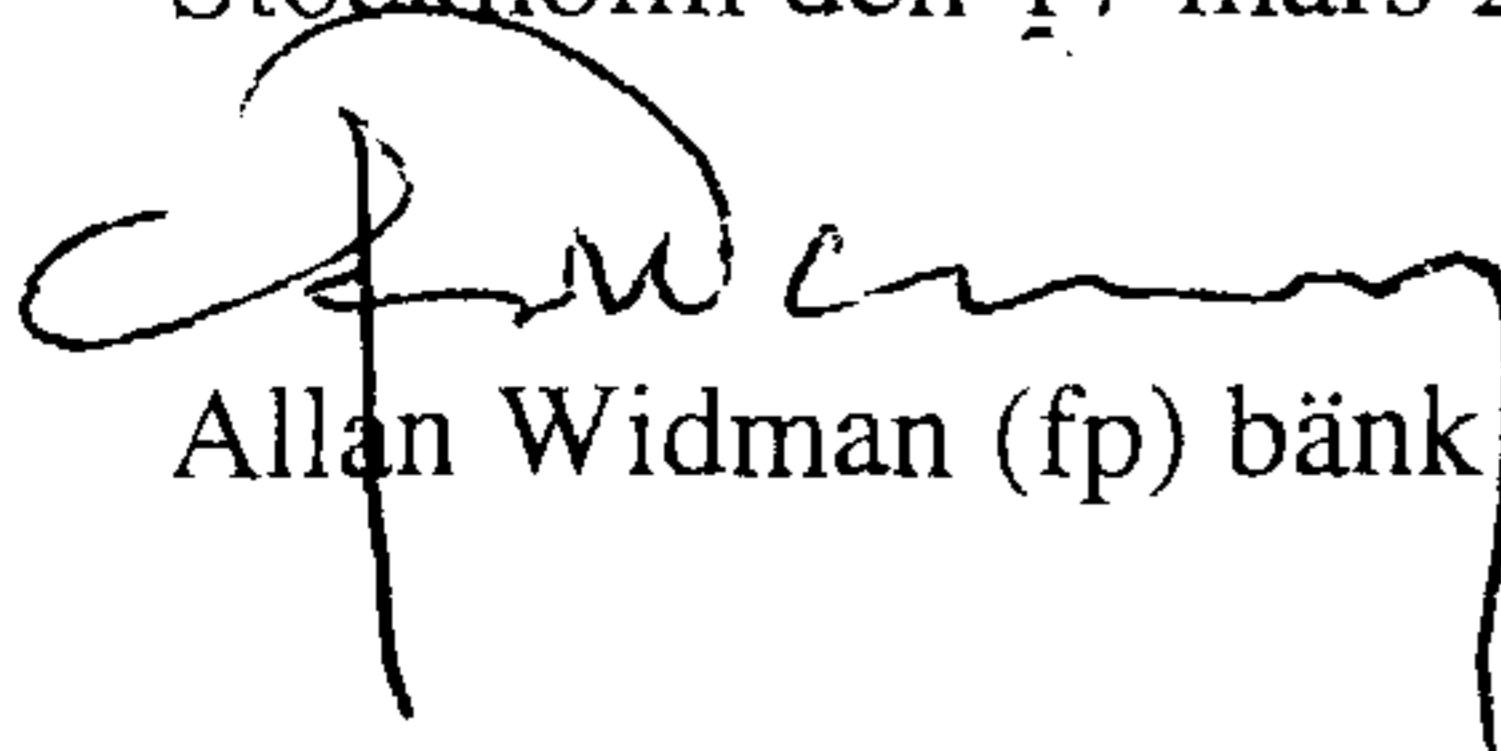
Den kontrahent som får sitta emellan blir istället Försvarsmakten, vars materielanslag till en summa av cirka 3 miljarder SEK tas i anspråk utan att man i gengäld får tillgång till fjorton exemplar av den senaste JAS Gripen versionen. I Försvarsmaktens budgetunderlag för år 2006 konstaterar Överbefälhavaren på sid 15 att bland annat överföringen av flygplan till Tjeckien "tar väsentliga resurser i anspråk utan att vår egen försvarseffekt ökar". Han menar att förhållandet också är en faktor som kortsiktigt begränsar Försvarsmaktens handlingsfrihet.

Som framhållits ovan anslår riksdagen under 6:2 medel för att stärka det svenska totalförsvaret. Budgetpropositionen för 2005 angav heller inte något annat. Genom det affärsupplägg som regeringen valde används anslaget nu istället till att stärka Tjeckiens försvarsförmåga på det svenska totalförsvarets bekostnad. Jag menar att regeringens agerande undergräver respekten för riksdagens anslagsbeslut och därmed även för de folkvalda.

Det kan också ifrågasättas om regeringen genom avtalen iklätt staten ekonomisk förpliktelse. Bland annat skyldigheten för Sverige att efter eventuella haverier i vissa fall ersätta med nya flygplan, torde kunna innebära att affären är en sådan förpliktelse för staten som krävt riksdagens godkännande.

Jag begär att Konstitutionsutskottet granskar om regeringens handläggning av affären är förenlig med grundlagen.

Stockholm den 17 mars 2005

Allan Widman (fp) bänk nr 153